

Proměny náboženské identity

Dnešní Litva:

49% dotázaných věří v Boha

36% věří, že existuje duše či duševní energie

12% nevěří v žádného boha, žádné duše ani duševní energie.

Katolíci: cca 77,5 % (převážně Litevci a Poláci, ale také Bělorusové a Ukrajinci)

Pravoslavní a starověrci: cca 5% (Rusové)

Luteráni a kalvinisté: cca 1% (Litevci a Lotyšši)

Průvrženci starého Baltského náboženství (tzv. „dnešní pohaní“): cca 0,2% (Litevci)

Roku 1226 pozval polský kníže Konrád řád německých rytířů do Chelmu, odkud začali svou expanzi do pruských a litevských zemí. Prusové padli, Litva se ubránila.

Křest Litvy uskutečnili roku 1387 král Jagello (litevsky Jogaila) a velkokníže Vitold (litevsky Vytautas).

Martin Luther a jeho 95 tezí z roku 1517 - začátek protestantismu.

1525 ruší Albert Braniborský stát Německých rytířů v Prusku a zakládá Pruské Vévodství s luteránstvím jakožto státním náboženstvím. Prusko se stává luteránským státem.

Johannes Kalvín a jeho traktát z r. 1536 *Institutio religionis christiane* (Poučení o křesťanském náboženství) - začátek kalvinismu (resp. reformované církve).

V polovině 16. st. přechází na kalvinismus vlivný rod litevské velkošlechty Radvilů (litevsky Radvila, polsky Radziwiłł). Králové Litvy a Polska (Zikmund Starý a Zikmund August) však zůstávají u katolicismu. Litva se definitivně stává katolickou zemí.

Staré baltské náboženství praktikuje společenství „Romuva“. Úzké propojení s neofolklorním hnutím.

Dnešní Lotyšsko:

Cca 37% věří v Boha

Cca 25% věří v existenci vyšší božské síly (ne však v zosobněného boha)

Cca 28% jsou nevěřící

Luteráni cca 34% (převážně Lotyšši)

Katolíci cca 25% (převážně Latgalci)

Pravoslavní a starověrci cca 20% (převážně Rusové)

„Dievturi“ (obměna starého baltského náboženství) - cca 700 lidí ☺.

V roce 1186 byl vysvěcen první livonský biskup Meinhard (v Ikškile). Třetí livonský biskup Albert zakládá roku 1201 Rigu a v roce 1202 řád mečových rytířů. Začíná násilná christianizace dnešního Lotyšska a Estonska.

Ve 20. letech 16. století se luteránství začalo nezadržitelně šířit v livonských městech a na venkově. Velmistr livonských rytířů Wolter von Plettenberg zůstal při katolické víře, ale zaujal poměrně toleranční postoj k nové víře. Katolická církev a říšské biskupství se bránily šíření reformátorského hnutí, ale proces se nepodařilo zastavit, v polovině 16. století bylo Livonsko již převážně luteránské.

V 60. letech 16. století byl Livonský řád natolik oslaben, že se nemohl vlastními silami bránit proti Moskvě a v sérii jednání požádal o ochranu Zikmunda Augusta (Polského krále a litevského velkoknížete). Livonsko bylo sekularizováno a přerozděleno, kromě jiného vzniká Livonské vévodství, přímo podřízené Polsko-Litevské Republice: teritoriálně přibližně odpovídalo dnešnímu Latgalsku a na rozdíl o zbytku Livonska zůstalo převážně katolické.

Jazykové souvislosti

Reflexe baltských zemí v cizích zdrojích: středověké latinské, ruské a skandinávské zápisy.

Původní zdroje v jiných než národních jazycích: latině, němčině, ruténštině, polštině.

Livonské kroniky (v latině a němčině)

Litevská metrika (ruténština a polština)

Litevské statuty (1529, 1566, 1588, ruténština)

První litevský souvislý text: zápis tří modliteb – Otčenáš, Zdrávas a Krédo – který se nachází na poslední stránce knihy *Tractatus sacerdotalis* (Štrasburk, 1503), která je nyní ve sbírkách Vilniuské univerzity. Zápis se datuje do první čtvrtiny 16. století.

První litevská kniha: Martynas Mažvydas, luteránský *Katechismus*, 1547, Královec.

První známé celistvé texty v lotyštině jsou ze 16. století. Jedná se o tři zápisy modlitby Otčenáš (lot. *Tēvreize*), např. tzv. Gisbertův Otčenáš (*Gisberta tēvreize*) je vepsán do latinské agendy *Agenda siue benedictio(n)ale* vydané r. 1507 v Lipsku – tato kniha se nachází ve sbírkách Lundske univerzity ve Švédsku.

Nejstarší existující lotyšskou knihou je katolický katechismus z r. 1585, vytištěný ve Vilniusu.

Do širšího evropského povědomí se litevský, lotyšský a estonský folklor dostal především díky Herderovým sbírkám lidových písní. Ve svých *Volkslieder nebst untermischten anderen Stücken* (1778/1779) publikoval Herder několik litevských, lotyšských a estonských písní s krátkými úvody o jejich povaze.

Ze všech Pobaltských zemí Lotyši mají zřejmě nejbohatší sbírky lidové slovesnosti. První lotyšská lidová píseň byla vytištěna (včetně melodie) již r. 1632 v knížce Friderica Menia *Syntagma de origine Livonorum*. Skutečným národním pokladem je ale rozsáhlá sbírka lidových písní *Latoju Dainas*, kterou připravil Krišjānis Barons (1835–1923): první vydání vyšlo v šesti svazcích v letech 1894 až 1915 a obsahovalo více než 250 000 písní. Krišjānisova sbírka byla v roce 2001 zapsána do seznamu Světových památek UNESCO (Memory of the World). Podobně jako v Estonsku, vznikl na základě romantického literárního rozvinutí folklorní látky také lotyšský národní epos *Lāčplēsis* (1. vydání 1888), jež napsal Andrejs Pumpurs.

Neúspěšný pokus o vytvoření neofolklorního litevského národního eposu: Vincas Krėvė, „Dainavské pověsti“ (1912).

Litevský didaktický epos: Kristijonas Donelaitis, *Metai* (Roční doby), cca 1755–65, první vydání 1818, Královec.

Indoeuropeistika jako nový impuls jazykovou emancipaci Litevců a Lotyšů.

Nejslavnější jazykovědci: Kazimieras Būga (1879–1924), Jānis Endzelīns (1873–1961).